СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 224. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 25-го вересня 1940. — No. 224. Jersey City, N. J., Wednesday, September 25, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАЗИВ ПРЕЗИДЕНТА ДО ҐУБЕРНАТОРІВ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав ідентичні листи до всіх 48 ґубернаторів американських стейтів і в нім завзиває їх кооперувати в справі переведення військової бранки. Вже в короткому часі наступить набір 400,000 вояків до американської армії. Це число треба вибрати із 16 міліонів, що є в поборовім віці. Тому треба бути обережним, щоб цей набір був справедливий. В кожній поборовій окрузі мусять бути створені поборові комісії, зложені з місцевих чесних і характерних громадян. Вони мають рішати кого відразу увільнити від служби, а кого приготовляти до льосування. Ці громадяни не повинні рішати таких справ, де замішані їх близькі кревні. Крім того будуть потворені ще також апеляційні комітети, до яких той, що почуватисьме покривдженим, буде міг звернутись із зажаленням.

ВИЛКІ ОБІЦЮЄ ЕКОНОМІЧНУ ПОПРАВУ.

СІЕТЛ (Вашингтон). — Президентський кандидат із Републиканської Партії, Вендел Вилкі, в своїй черговій промові сказав, що коли його виберуть президентом то він у скорім часі знов приверне добробут та усуне безробіття. Це не важко осягнути, казав він. Треба лиш з приватного бизнесу усунути ріжні перепони і обмеження та надати йому в той спосіб розгону. Щоб дати одному робітникові сталу працю, говорив Вилкі, капітал мусить витратити чотири тисячі долярів на варстатат для нього. А ніхто на світі не схоче тих грошей витрачувати, коли не має вигляду заробітку, зате має вигляди страти. Нині заложити новий бизнес дуже тяжко і небезпечно, казав він. Бо уряд чигає на всякий заробіток, а навіть цькує проти тих, що можуть виказатись успіхом. Судячи по переднім економічнім поступі в Америці, за останніх сім літ Америка має менше 700,000 ріжних бизнесових підприємств, ніж повинна мати.

НАТАВРУВАННЯ ЯПОНІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту Кордел Гол натаврував Японію за її напад на французький Індо-Китай. Він сказав, що цей напад зміняє теперішній стан на Далекому Сході та йде в розріз з американською політикою, яка прямує до задержання теперішнього стану. Гол заперечив, начеб Америка погодилась з тим, щоб Франція поробила Японії в Індо-Китаю певні уступки.

ТРУДНОЩІ У ВИРОБІ ТЯЖКОЇ ЗБРОЇ.

БОСТОН. — На конвенції Американського Леґіону промовляв член ради в справах збороєння, Вилйем Нудсен і сказав, що теперішній плян збро́єння натрапляє на великі труднощі у виробі тяжких воєнних машин, як літаків, повзів, гармат, тому що нема потрібних фабрик, а властиво потрібних машин у фабриках. Найбільш пекучою потребою в теперішню хвилю є виріб машин, що виробляли б воєнну зброю. Власти напружують всіх сил, щоб ці перешкоди побороти і їх остаточно таки поборять. труднощі повстають ще й внаслідок цього, що нема відповідного числа фахових робітників до виробу фабричного знаряддя та машин.

МЕМОРІЯЛ, ЩО ЗГАДУЄ ПРО УКРАЇНУ.

НЮ ЙОРК. — „Н. Й. Таймс" з 24 вересня ц. р. містить меморіял, який, як це він подає, прийшов від якоїсь достовірної особи, а затитулований: „Німецькі воєнні ціли". В тім меморіялі говориться, що на весну Німеччина заатакує Совєти і приверне стан, накреслений в договорі заключенім між Україною і Німеччиною в Берестю Литовськім. В той спосіб, говорить меморіял, Німеччина окупує цілий Схід Европи з Польщею і Україною включно, також прилучить прибалтійські держави. Німеччина також на весну рушить на Балкан і підібє Румунію і Югославію, та втілить їх до своєї велико-держави. Така сама доля чекає Швайцарію. „Н. Й. Таймс" водночас подає коротку історію договору заключеного в Берестю Литовськім між Україною і Німеччиною.

ГОЛ ТАВРУЄ ЗАТОПЛЕННЯ КОРАБЛЯ З ДІТЬМИ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту Кордел Гол назвав затоплення субмариною анґлійського корабля, що віз пару сот дітей з Анґлії до Канади, „нікчемним ділом". Підчас цього затоплення більшість дітей втратила життя. Також згинуло чимало старших осіб. Із 406 осіб врятувалось лише 113.

„ЧИП" РОБЕРТ УСТУПАЄ.

НЮ ЙОРК. — Лоренс „Чип" Роберт, секретар демократичного національного комітету, уступив зо свойого становища, оправдуючись тим, що його фірма має тепер дуже багато роботи. Недавно йому певні політичні кола закидали, що він користає зо свойого теперішнього становища і так здобуває для своєї фірми державні контракти праці.

Д-Р ЕВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ
БУВШИЙ ПРЕЗИДЕНТ ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛИКИ.

Надійшла до нас сумна вістка, що дня 29. серпня 1940 р. помер в 77 році життя д-р Евген Петрушевич, бувший голова Української Національної Ради, а потім Диктатор Західньої Области Української Народньої Республики.

Помер серед надзвичайно невідрадних матеріяльних обставин...

Похорони бл. п. Президента ЗОУНР відбулися в Берліні, дня 4. вересня, на тому самому католицькому кладовищі, де спочиває полк. Дмитро Вітовський, а саме при вулиці Лізенштрасе. Заупокійне Богослуження і панахиду відправив о. пралат д-р П. Верґун, що теж виголосив у каплиці прощальне слово. Був погідний, осінний день, коли берлінська українська громада віддавала Покійному цю останню прислугу. „Не святоюрські, й ні софійські дзвони прощали Покійника", а тільки жалібний спів студентського хору та теплі слова промовців; берлінського греко-кат. пароха, о. пралата д-ра Верґуна, д-ра Андрусяка та п. Бурбели. Приявними на похороні були українці, без ріжниці політичних, переконань, обряду і віку. Всі вони передефілювали перед домовиною, кидаючи по грудці нерідної землі в останню прислугу Покійному...

Д-р Евген Петрушевич (1863—1940) відіграв важну ролю в українськім політичнім і державнім життю. Ведучи замолоду адвокатську кацелярію, був рівночасно добрим народнім орґанізатором і на тім полі положив великі заслуги в Галичині, особливо в орґанізуванню Сокальщини і Скільщини. Був теж знаменитим промовцем, що завжди вмів промовити п р о с т о ю мовою до політичного розуму народніх мас. Як посол до австрійського парляменту (1907—18), чи до галицького сойму (1910), визначався тим, що був безкомпромісовим у боротьбі за права українського народу. Критикував завжди дуже гостро австрійську владу і польські надужиття. Від імені української парляментарної репрезентації в австрійськім парляменті, якої був головою, скликав до Львова 25. березня 1918 р. зїзд мужів довіря усіх галицьких політичних партій і груп, на якому рішено утворити з Галичини і Буковини окремий державний орґанізм. Він теж проводив нарадами української Конституанти, що відбулися дня 18. жовтня 1918 р. у Львові, на яких утворено Українську Національну Раду, як представництво українського народу. Від імені цеї У. Н. Ради проголосив д-р Евген Петрушевич на всенароднім українськім національнім зборі, у Львові, в Народнім Домі, дня 19. жовтня 1918 р., Українську Державу на територіях Східньої Галичини, північно-західньої Буковини й Закарпаття.

Дня 1. листопаду 1918 р. Українська Національна Рада, опираючись на волі українського народу і на праві самовизначення народів, обняла владу в Східній Галичині й проголосила на тій землі Західньо-Українську Народню Республику, а підписав це д-р Евген Петрушевич, як голова У. Н. Ради. Його устами проголосила У. Н. Рада в Станиславові, дня 3. січня 1919, злуку Західньо-Української Народньої Республики з Наддніпрянщиною, згл. з Українською Народньою Республикою, що було потім спільно заманіфестоване в Києві, дня 22. січня 1919. Дня 9. червня 1919 р., коли польська офензива при помочі армії ген. Галера змушувала українську армію до відступу, У. Н. Рада, за згодою Виділу У. Н. Ради та Ради Державних Секретарів, склала всю владу в руки д-ра Евгена Петрушевича як президента Української Національної Ради. В такім характері перейшов д-р Петрушевич на Велику Україну, де осів в Камянці Подільськім, що був теж осідком Уряду У. Н. Р. По тифузній катастрофі Української Армії, при кінці 1919 р., д-р Евген Петрушевич дістався з деякими членами Уряду З.У.Н.Р. до Відня, відки продовжував дипльоматичну акцію оборони незалежности Західньої України, поки не запало рішення Ради Амбасадорів з 15. березня 1923 р.

Коли Австрія, під натиском польського уряду, виповіла д-рові Е. Петрушевичові місце побуту, він перенісся до Праги, столиці Чехословаччини, а коли і там не зміг вдержатись, бо Польща натиснула й на чехословацький уряд, удався до Берліна. І звідси не переставав слати ріжні меморіяли в обороні української справи.

Акцію ту перервав остаточно доперва тоді, коли цілком занепав на здоровлю і не мав ніяких засобів навіть на найскромніше життя. Останні часи були прямо траґічні, бо був цілковито перерваний звязок з ріднею у Галичині, яка ще час від часу спомагала Покійного.

Покійний д-р Евген Петрушевич визначався тим, що як в приватному так і публичному життю був наскрізь чесною і характерною людиною. Це признавали йому навіть його найбільші політичні противники. Навіть в останніх роках свого життя пробував навязати тісніші звязки з українцями в Злучених Державах, щоб при їх моральній і матеріяльній допомозі зачати на міжнароднім полі нову акцію за визволення українських земель. Та з ріжних причин це не вдавалось. Останній його лист, десь зперед року, був зо шпиталя... Писав, що „навіть один доляр" був би для нього порятунком у теперішнім його положенню...

НІМЦІ НАТИСКАЮТЬ НА ГРЕЦІЮ І ЮГОСЛАВІЮ

СОФІЯ (Болгарія). — Американський кореспондент доносить, що треба надіятись, що в найближчім часі Греція і Югославія знайдуться в дуже скомплікованому положенню. Вони мусять здеклярувати себе цілковито, що стоять по стороні Німеччини й Італії, або бути рішеними на війну. Болгарія є тепер для Німеччини тою державою, яка має територіяльні претенсії як до Греції так і до Югославії. При її допомозі, як заповідає американський кореспондент, буде Німеччина „карати" Грецію і Югославію, коли б вони хотіли ставити опір. Знову інші твердять що Югославію не мине судьба Румунії, якщо Німеччина вийде з війни побідною. В такому разі потерпить теж і Греція.

В АФРИЦІ НОВА ЗАВЕРУХА.

ЛОНДОН. — Урядово подають до відома, що до французької пристані Дакар в Африці удався ген. Голь, що є головою Французького Народнього Комітету, що має осідок у Лондоні й є визнаний неформально Анґлією як властивий французький уряд, що далі веде війну з Німеччиною. На приказ ген. де Голя британська фльота обстрілювала французьку фльоту, що була в пристані Дакар. Ішло про те, щоб ту пристань взяти під британську охорону, бо є обава, що її можуть забрати німці. В останньому випадку це мало б особливе значіння з того боку, що з Дакару лекше повести кампанію проти держав Полудневої Америки. Це й мало бути властивою причиною британської втаки.

ПРОТИ АКЦІЇ ҐЕН. ҐОЛЯ.

ВІШІ. — Французький уряд глядить на воєнну акцію ґен. Ґоля в Африці як на „зрадницьку" і каже ставити їй опір. Але війни Анґлії не виповідає, хоч знову прийшло до стрілянини між британськими і французькими воєнними кораблями, яка тривала 8 годин і підчас якої були втрати в людях по обидвох сторонах. Французький уряд заявляє, що ґен. Гольові не вдалось висісти на беріг, та що контроля французької кольонії в Африці є в руках уряду.

БЕРЛІН ВІДГРОЖУЄТЬСЯ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд мав вже зажадати офіційно від Єгипту і Греції, щоб вони розвязались з Великою Британією і не були для неї опорою. Націстівська преса пише теж і про Швайцарію та Туреччину як ті держави, що мусять піти разом з Німеччиною і Італією, якщо не хочуть наразити себе на серіозні наслідки бокування від „осі". Преса підкреслює, що саме тепер є ще „добра нагода" рішитись і стати по стороні Німеччини, Італії, а також і Еспанії, бо про ту останню вже тепер так пишуть, якби вона була учасником війни.

ЄГИПЕТ У СТАНІ ОБЛОГИ.

КАЇРО. — В Єгипті проголошено стан облоги. Це на те, щоби бути готовим на всякий випадок. Вже з того видно, що положення грізне.

БОМБАРДУВАННЯ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Британські воєнні комунікати подають далі те саме: „Німці далі бомбардують Лондон, а британці Берлін та пристані, звідки ще далі надіються евентуального німецького нападу на Анґлію.

КАЖЕ, ЩО ЗА ЗГОДОЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ВІШІ. — Французький уряд повідомляє, що японські війська ввійшли в французький Індо-Китай за згодою Франції, яка вірить, що Японія додержить слова і держатиме там тільки невелику частину війська. Далі французький уряд заявляє, що на те, дав теж згоду Кордел Гол, американський секретар стейту. Та замітне тут те, що не зважаючи на ті заяви, японські частини допускаються в Індо-Китаю бомбардувань й інших ворожих актів.

„ЖИДІВСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ".

ЄРУСАЛИМ. — Розпочав свої наради „жидівський парлямент", що радив в Єрусалимі над річним буджетом. Іде про гроші на специфічно жидівські цілі, на які, як кажеться, краєва адміністрація дає дуже мало.

В НОРВЕҐІЇ САБОТАЖІ.

СТОКГОЛЬМ. — Від часу, як британці зачинають ставити німцям щораз сильніший опір, зачинає кріпшати в Норвеґії опозиція проти німців. Німецька окупаційна влада має тепер щораз більше до діла з ріжними саботажними актами. Про це норвезька людність малощо знає, бо німецька цензура не пускає таких відомостей до преси.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА КИТАЙСЬКИМ МУРОМ РОСІЇ

Від коли російські війська заняли західну Україну, а потім Буковину й Басарабію, від тоді про ці краї не маємо навіть тих скупих вісток, які ми мали, коли ці краї були під польською, зглядно румунською окупацією.

Щоправда, були спершу вістки про те, як то населення величало нову окупаційну владу. Були потім вістки про те, як вони виголосували за прилучення й приєднання. Були ще пізніше вістки про те, як представники ново окупованих країв вибиралися до Москви, як вони там вбиралися в народні строї, як промовляли й голосували, але від тої хвилини всі ці провінції немовби в воду впали. Була потім лише одна згадка, московське донесення одної американської новинкарської спілки, що, мовляв, між рекрутами, покликаними до змобілізованої російської армії були покликані вперше до неї рекрути з західної України й Білої Руси, і — знову все завмерло.

Час від часу попадають до Америки листи, вислані з ново окупованих країв, але ці листи такі всі одностайні, всі писані так по одному шаблону, як відомі листи з армії, писані для жовнірів компанійними письмаками. Не можуть вони дати ні вісток про події, ні навіть образу того, що там діється. Свідчити вони можуть хіба про одно: про великий натиск страху на всіх, що пишуть ці листи.

Гедіє, европейський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" в своїх статтях, написаних по виїзді з Росії по заведенні там строгої цензури, дає нам зовсім свідомо образ того, що діється в ново окупованих Росією краях, у тому числі в Західній Україні. Спершу по занятті краю російськими військами настає радість серед селян, бо нова влада забирає землю від великих власників землі та віддає її селянам на приватний ужиток. Крамарі тішуться, до крамниць надходять товпища російських жовнірів. Робітники будуть радуватися, як фабрики, в котрих вони працювали, переберуть на державу. Ті, що терпіли від національних утисків, тішуться через заборону національних сварок.

Одначе, за цими медовими місяцями приєднання нових країв до Росії підуть скоро інші часи. За конфіскатою великих земельних посілостей на користь селян піде конфіската всеї землі на користь російської держави. Припаси товарів у крамницях вичерпуються, а нових товарів не буде звідки взяти, крамниці запустіють, крамарі будуть мусіли покинути крамарство. Робітники, навіть при постійній державній праці, побачать, що їм нема користи з зарібку, коли в крамницях нема потрібного робітникам краму. У цей спосіб загальне вдоволення населення з окупації скінчиться просто загальним невдоволенням. Всі зійдуть до загальної нужди громадян совєтського союзу, а про їх біду через закриту границю, через гостру цензуру ніхто навіть в світі слова не почує.

Президент Рузвелт про школи політичної думки

На святі 200-ліття заложення Пенсилвенійського Університету у Філядельфії виголосив президент Рузвелт промову, в якій зясував завдання університетів у звязку з суспільним вихованням і кожночасними подіями. Хід думок президента такий: Університет закладений на те, щоб розповсюджувати поняття свободи науки, навчання, релігії та акції. Теперішні світові події нагадують суспільнові обовязок глибше призадумуватися над значінням свободи. До поняття свободи належить також свобода вибирання уряду. Під цим оглядом є в історії американської політичної думки два напрями, або як кажуть, дві школи. Школа Олександра Гемилтона твердила, що право правити краєм повинно бути віддане вибранцям зпоміж народу, але не якимнебудь, а високоосвіченим вибранцям, які найліпше можуть повести край. Знову школа Джеферсона твердила, що це право треба віддати всьому населенню без розбору, щоб воно брало на себе відповідальність за долю краю. Ці дві школи існують далі, хоч може вони тепер не так яскраво діють. Ідучи за Гемилтоном дехто домагається, що створити групу людей, яка малаб вплив на творення уряду. Але многі вчені твердять, що навіть мужі науки можуть помилитися і звести край на манівці. Тому ліпше хай долею краю журиться таки загал. І тому маємо тепер вибори.

Порівнюючи стан Америки зо станом Німеччини перед Гітлером, Рузвелт вияснив, чому прийшло до диктатури в Німеччині. Це через те, що в Німеччині загал народу зневірився в успішність демократії і повірив горстці наців, що то лише вони є добрими і розумними патріотами і поведуть Німеччину до світлої будуччини. Колиб так в Німеччині були рішали про такі справи загальним голосуванням, то не булоб прийшло до диктатури.

Треба памятати, що з кожним роком приходять нові проблеми, які треба розвязувати на підставі теперішності. Отже напр. вчорашні відповіді на сьогоднішні питання є невистарчальні. Є деякі вічні правди, які можна припоровити до кожного часу. Але є завданням наукових установ плекати ці постійні правди і винаходити способи їх розуміння. З цього твориться неперервність національного життя. Треба передати молоді найліпші елементи з нашої культури, яка вже перейшла вогонь історії. Ми не можемо будувати будуччини для нашої молоді, але можемо будувати молодь для нашої будуччини. І тому треба безупинно плекати науку, в якій сходяться люди знані й незнані. Вони творять цивілізацію, яка забезпечує нас перед тиранією, що каже навіть палити книги великих мужів науки з минувшини і накидає школам згори напрям, відповідно до своїх забаганок.

Теперішні часи вимагають відважної віри. Віри, опертої на минулому, але й віри в будуче нації. Віри, яка каже, що світ може бути змінений працею людини, а ця праця принесе щось нове й ліпше. Тому треба в наукових установах вчити правди, бо „правда освободить".

ПЕРЕМИШЛЬ ЗА СЯНОМ

З того, що подають „Краківські Вісті" з 26. серпня б. р., подаємо про той Перемишль, що опинився під німецькою окупацією, наступне:

На тій частині Перемишля, що є за Сяном і є під німцями, мешкає тепер 43,000 осіб. В тому є коло 4,000 українців, а решта — поляки. Жидів там тепер нема. Давні жидівські й польські підприємства є тепер у німецьких руках. Міська щаднича каса не функціонує. Місто дістало електричну станцію, бо давня залишилась по совєтській стороні. Всюди видно німецький приватний капітал.

Описуючий цей Перемишль каже, що він потребує відповідної до сучасних вимог ріжниці, низки промислових варстатів, театру та поправи шляхів. Перемишль відіграє тепер ролю як місто перевалдункове: тут вимінний пункт для всіх дібр, які приходять на рейках з Сов. Союзу для Райху. Обидві частини розділено тепер Сяном міста були получені двома мостами. Міст для пішого й колового руху поляки висадили в повітря, коли покидали місто. Частина його залізної будови лежить на березі, решта сповиває у ріці. Висадили тільки середину моста. Оба кінці обмотані дротами та споглядають у порожню. Зате залізничий міст ненарушений. Саме, коли дивлюсь на нього, пише репортер, надходить з совєтського боку вантажний поїзд.

Залізні бочковози з російською нафтою, потім довгий ланцюг вагонів, повних усякого іншого добра... До цього товарового обміну й обмежується рух між обома сторонами. Сама ріка — мертва. Здовж Сяну тягнеться по нашому березі каштанова алея, довга тіниста вулиця, яка цілий день та головно під вечір дуже оживлена. Чути розмови й сміхи, видно дітей, що бавляться. По тому боці прудкої ріки панує велика мовчанка. Росіяни більшу частину мешканців свого міста виселили. Видно там лише рідко коли та мало людей, трохи дітей, як перебігають, трохи вантажних авт, яким видно дуже ніколи. Там, де Сян притикає до міста, стоять по другому боці тартаки, за ними — доми. Між ними здіймається вгору велика біла церковна вежа, далі нижче — вежі собору. Доми обліпили ген угору узбіччя на східньому березі Сяну. Тут і ліс. Пізнати теж виразно руїни старого замку. На лінії залізничого мосту стоїть фабрика, якої комин курить увесь день. На нашому боці видно інколи людей, які йдучи раптом зупиняються та, стоячки, споглядають хвилинку туди, на другий беріг міста, в якому, мабуть, знають кожний камінчик, і де раніш мали свій варстат праці. Дивне почування находить нас, коли підхопливо ті погляди у той бік, або коли стрічаємо людей, які сидять на лавці чи примурку та дивляться на мовчазні совєтські береги Сяну. Під вечір, при заході сонця, виїхали ми на горб, звідки простягався краєвид ген далеко у долину карлючкуватої річки, вглиб російського краю, який лежав у наших стіп — мовчазний і самітний. Скрізь мовчать совєтські кордони. Я стояв уже над ріжними іншими кордонами та переступав їх, але тільки над кордоном Совєтського Союзу людина має хвилююче враження, що стоїть перед іншим світом, — перед світом, який не хоче, щоб на нього дивилися та щоб із ним зустрічалися...''

Мріють про передвоєнну Польщу

(З Канади).

До Винніпегу приїхав був у відвідини до поляків делеґат польського уряду з Лондону, якийсь Франц Арцішевскі, що мав бути полковником і предсідником польського Сокола в Польщі. Він походить зо Львова.

Поляки приймали його бенкетом, в своїй „Сокольні", а опісля на зборах в салі товариства св. Яна Кантого. На тих зборах ухвалено резолюцію, яка своїм змістом дотикає українських земель. Тому згадуємо про неї. Вона звучить так:

„Нашою метою є остаточна перемога Великої Британії, відбудова Польщі в границях зперед 1. вересня 1939 р. і запровадження в Европі такого ладу, який в будуччині унеможливив би нищення самостійности, та добробуту вільних народів сильнішими державами, що бажають слави і чужого майна''.

Очевидно, ми теж є за перемогу Великої Британії, як теж за відбудову Польщі, але в її етнографічних границях. Польсько-канадійська резолюція висказує бажання відбудови Польщі не в етнографічних польських границях, але на чужих землях, які требаб знову загарбати силою. Значить, що Польща далі хотілаб належати до тих, проти кого виступає, себто до тих, що загарбують ради „слави і чужого майна".

Проти того мусимо запротестувати, бо не хочемо, щоб український нарід знову був у страшнім польськім ярмі. Оскільки знаємо зо слів п. В. Кисілевського, що є на урядовій службі, то Велика Британія, як виразно підкреслював на вічах п. Кисілевський, гарантувала лиш самостійність Польщі, а не її границі. Те саме зазначив і Лойд Джордж у своїй промові у британськім парляменті м. р. в осени. Те, що Польща проти рад В. Британії загарбала була силою чужі землі, тобто українські, білоруські і литовські і запровадила на них гнет, майже такий самий як Німеччина запроваджує на загарбаних польських землях, не зобовязує Великої Британії відбудувати Польщу в границях до 1. вересня, 1939 р. Навпаки, так є, що до запровадження в Европі такого ладу, що унеможливив би нищення самостійности та добробуту вільних народів сильнішими, конечно треба, щоб Польща не була відбудована в границях до 1. вересня 1939 р. Саме те, що Польща загарбала чужі землі і з тубильчим населенням обходилась справді по варварськи, стараючись його засимілювати, тобто спольщити, нищачи його школу, його національну культуру, його церкви та його мову, було причиною слабости Польщі. Це також було опісля аргументом у руках німців і москалів, бож вони оголосили, що „йдуть визволяти гнетені Польщею народи", які Польща називала меншинами, хоч вони були на своїх землях національними більшостями.

Також треба мати на увазі і це, що говорив у палаті лордів лорд Гелифакс, тодішній міністер заграничних справ В. Британії, що В. Британія не гарантує Польщі привернення її східних границь зперед 1. вересня 1939 р.

Такі поважні державні мужі як Лойд Джордж і лорд Гелифакс добре здають собі справу з того, що відбудова Польщі на землях поза лінією лорда Керзона, не буде запевненням ладу й миру в середущій і східній Европі. Навпаки вони знають, що така відбудова Польщі буде причиною до нової і то скорої війни в Европі, яку викличе сама Польща. Українці, а також, як треба припускати, теж й інші народи, що були під Польщею, добровільно не згодяться вернути під Польщу. Вони знову розпічнуть революційну боротьбу проти тих, що бажали би їх знова уярмити. Для заведення ладу і порядку в Европі мусить обовязково повстати незалежна Українська Держава на всіх етнографічних українських землях. Таксамо повинна повстати і незалежна Литва і Чехія, а також повинні бути відбудовані такі держави як Словаччина, Голяндія, Данія, Бельгія, Норвеґія і Франція. Поляки, якщо справді бажають побіди Великій Британії, не повинні кидати їй перешкод під ноги, домагаючись відбудови Польщі на неетнографічних землях і відновляти „Ягайлонську ідею", як це вже роблять деякі польскі газети в Канаді, наприклад „газета Католіцка'' чи „Америка - Ехо". Польща дала доказ, що не вміє правити чужими народами, як це, наприклад, вміє Велика Британія, якої „імперіялізм" поляґає в тім, що дає повну самоуправу тим чужим народам, що входять в склад її величезної імперії.

Ржу усувається зо сталевих предметів, натираючи їх цеглою, стертою на порошок і змішаною з невеликою скількістю нафти.

Найменша на світі держава що зоветься Ватикан місто, має простір виносячий 108.7 акрів. Найбільша на світі держава Совєтський Союз, має простір, виносячий 8,144,228 кв. миль.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ I.

(41)

Зупинився знов і став обмацовувати його руками, напружуючи зір, щоб хоч щонебудь побачити в нім, але так нічого й не доглупався.

— „Нічого, — подумав, узявшись обома руками за дуло, — як треба буде, то я й без стріляння обійдусь: штука замашна й важненька. А треба буде стрілити з пістоля потраплю...''

Він любовно помацав пистолі за поясом і посміхнувся, згадавши гайдуків. Згадав при цьому про те, що один із пистолів не набитий. Котрий саме?... Ну, та все одно тепер не набеш. Нехай, як розвидниться... Він сперся на рулю мушкета руками й замислився.

Хрумали коні, пирхали... Тихо, як в усі. Десь поблизу хававкнув перепел, трохи далі відгукнувся підпадьомканням другий. І знов тихо...

Обережно, як коштовний камінь - самоцвіт, виймає він думкою свою заховану глибоко в серці таємницю, — навіть ще раз озирається довкола, щоб і в пітьмі ніхто не підглядів, — і кохані образи встають перед ним, як живі... Мати... Орися...

— „Мати наша мати, — згадуються чомусь промовисті слова пісні, —
„Деж тебе узяти?...
„Чи намалювати...?

Лагідно усміхається в темряві: йому не треба малювати! Стоїть вона в уяві перед ним жива... Але — дивна річ — і та й не та... В цьому уявленому образі рідної неньки ані рисочки суворости та сварливости! Сама лиш безмежна любов до нього в старих очах... Дорога, люба неня! Що там з нею?...

— Хаввав! хаввав! — Підпідьом! підпідьом!

Десь поблизу й ще один:

— Підпідьом! підпідьом!...

— „Бач, — думає Павло, — не изайшли іншого місця й часу кляті перепели!..''

Але в туж мить забуває, захоплений спозиранням другого прекрасного образу, що виринає з темряви перед очима в усій своїй непорочній красі. Час зупиняється, думки перестають тексти, солодкоболючий захват стрясає всією істотою парубка... Він ледве здержується, щоб не впасти на коліна й не заніміти в тихій молитві до образу, що...

— Хаввав! хаввав!...

— Підьпідьом! підпідьом!...

Ах, ті птахи... Але привид не зникає — Павло не хоче, щоб він ізник, тому не кваниться гасити викликану в нерушній нічній самоті мрію й держить її знов на дні серця, далеко від чужого ока й цікавости. Він так яскраво, виразно бачить свій осяйний привид перед собою, що ладен побожно забалакати до нього. Та хіба є такі значні й разом ніжні слова в людській мові, що ними міг би він сказати все, що почуває в цю хвилю! Ні, таких слів нема, але захватне мовчання його й погляд пророчистіше за всі слова в світі скажуть те, що треба, його найкращій, його найдорожчій, його найчукохонішій Орисі, його... Від захвату він не в силі договорити, — йому здавлює в горлі... Він прокидається... Чує, як чиїсь чіпкі пальці впиваються йому в карк і в горло, тягнуть його голову назад... Від несподіванки він упускає мушкета на землю, але в туюж мить опритомнює, згадує звичайний в таких випадках парубоцький спосіб борні, з усієї сили шарпається вперед, і напасник, замолодивши ногами в повітрі й важко крякнувши, гепається об землю перед Павлом; але знеацька чиїсь дужі руки з одного й другого боку хапаються його за рамена й намагаються скрутити їх назад; Павло почуває, як черкає йому об руку ремінь із сирици, — отже хотять звязати його; робить іще одно зусилля, розпростує якнайширше дужі руки; руки напасників зосковзують із ліктів і тим цупкіше хапають його за кулаки, але йому, мабуть цього тільки й треба: блискавичним рухом він зводить докупи свої руки поперед себе й стукає напасників головами з такою силою, що вони, не писнувши, валяються на траву, непритомні.

— „Що це таке?... Що воно за напасть?...'' — думає Павло, приходячи до памяти й розтираючи руками шию. Далі згадав про земінь та про те, що можуть же напасники прочунятися, нахилився над ними й почав мацати рукою за ременем в одного, а тоді в другого. Намацав і сирицю й цілого оркана з мнякого ременя коло посна.

— „Оце добре, — подумав, — звяжу всіх трьох докупи, щоб не повтікали, поки почне розвиднятися. А може треба стріляти на тривогу? Може тут десь поблизу й ще їх є?...

Він прислухався: тихо, ніде ані чичирк.

— „Не чути нічого... Шкода будити людей... Ат, звяжу їх, а там побачу: як почую, що хтось крадеться, тоді стрельну з пистоля... Не інакше, як татари...''

Павло нахилився над ними, ще раз обмацав руками, далі підняв одного з напасників і поклав на другого головою до ніг, потім ухопив за поперек третього й поклав так само на тих двох, тісно й густо оповив арканом і завязав міцним узлом.

— „О, — промовив задоволено, намацовуючи мушкета, тепер не втечуть... Ач, ироде насіння, задушити хотіли! Добре, що я здержався й не крикнув, а то дарма тільки людей переполохав би... й виспатись не дав би... А чого їм треба було?... Не інакше, як коней... Але як загляділи нас? Мабуть, ще за дня ховались десь і пантрували нас. Не дарма полковник перестерігав...''

Почав ходити взад і вперед із мушкетом на плечі та дослухатися до звуків і мовчання ночі. Вже не хотів зупинитись, а тим паче спиратися в задумі на мушкета: боявся, щоб засне...

Хтось із звязаних засовався й залопотав щось своєю мовою. Павло підійшов, нагнувся над бранцями й, розглянувши, котрий із них прочуняв, ткнув йому мушкета в пику, щоб замовк. Татарин справді перестав лопотати, й парубок ізнов заходив сюди й туди, відганяючи всякі думки, що відвертали всяку увагу від чатування. Довго так міряв землю кроками в темряві, нарешті з задоволенням помітив, що небо на сході почало блідити: отже, невдовзі край і нудній ночі й клопітній варті.

Зоря ранкова розгорювалася дуже швидко, й Павло міг тепер при блідому світлі ще несміливого дня роздивитися на своїх напасників. Став над ними, сперся на мушкета й дивився, не ховаючи цікавости на виду. Вперше бачив і довгі халати, брудні й засмальцьовані до того, що тяжко було розпізнати барву; й стерті об траву, аж сірі дебелі мешти на ногах, із загнутими вгору гострими носками: нагадували чабанські постоли з доброго ременю.

(Дальше буде).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ШКОЛИ БЕЗ МАП.

Суперінтендент публичних шкіл у Ню Йорку каже, що він буде купувати для шкільного вжитку тепер лише карти Америки. Карт Азії, Европи й Африки купувати не буде, бо там обставини зовсім непевні і границі держав там кожного дня зміняються.

Суперінтендент шкіл дивиться на справу лише з боку навчання. Йому йде за те, щоб дітей не баламутити картами, котрі показують те, чого нема.

Та він каже, купувати такі карти було би марнуванням гроша. Коли він спімнув про гроші, то не від речі буде звернути увагу власне на цю себто грошеву, сторону справи. Видавництво карт це є немалий бізнес. Поважне число бизнесменів вложило свої гроші в видавництво карт. Вони наняли велике число робітників, умових і фізичних, які рисують карти, печатають їх, розпродують. Коли тепер школи не купують карт, то звісно цей цілий бизнес знайшовся в застою. Багато людей тратить роботу й зарібок. У цей спосіб війна в Китаю, в Англії й Єгипті знаходить свій відгук у далекій Америці.

ЧАСИ ЗМІНЯЮТЬСЯ.

Нюйорський посадник, промовляючи оноді при нагоді надання нагород для найлипших матерей, які виростили найздоровші діти, сказав між іншим:

„Як я був дитиною, люди думали, що як дитина має струп на голові, то вона здорова. Нині ми знаємо, що голову дитини треба тримати в чистоті, а дитині давати помаранчевого соку".

Далі він сказав: „Яких двадцять пять літ тому, італійкиматері говорили про відвідуючих „норсок": Дивіться, що вони роблять: посилають мені стару дівку, щоб мене вчила, як піклуватися дитиною. Чомуж вона вперед не постарається за пару своїх власних дітей?"

Такими живими примірами ілюстрував посадник Ню Йорку поступ культури щодо дбання за немовлят. Та здається, що найкраща ілюстрація поступу культури зовсім деінде. Посадник говорив видимо з власного досвіду, з власного життя серед італійських імігрантів. Цікаво, як до нього віднесуться тепер італійські іміґранти, прочитавши або почувши про його вискази? Вони можуть радуватися з того, що вони зробили поступ від давних забобонів, але й можуть теж обурюватися на те, що посадник, до того ще й людина італійського походження, розкриває публично, що італійські іміґранти привезли зо собою ріжні забобони й пересуди. Цікаво, котра поведінка свідчить краще за їхню культуру?

ЧАСИ НЕВИННОСТИ.

Американська письменниця Клер Бут, що недавно видала книжку про свої спостереження в Европі під наголовком „Европа весною", описує в ній, як вона, всівши на корабель у Ню Йорку, стрінула на кораблі іншу американку, редакторку одного жіночого журналу.

На запит, чого вона їде до Европи, та американка викрикнула: „Алеж моя дорога, яж їду подивитися на паризькі збори".

Хтоб почув ці слова, міг би подумати, що вона думала про збори образів, книжок, може навіть дамських капелюхів. Та вона певно їхала подивитися на війну.

ДОБРИЙ БИЗНЕС?

Пише лондонський часопис „Обзервер", що бизнес у лондонських театрах далі гарний. Це виглядає дивним: пощо мали би люди аж до театру йти, щоб побачити щось цікаве, коли стільки цікавого діється в них на вулиці вдень і вночі?

А може з цікавим так, як зо стрілянням у шкодській анекдоті про шктоського вояка Сенді. Підчас барабанного, чи гураганного вогню на боєві окопи Сенді кричить до свого товариша, кілька кроків від нього: „Джан! Гей Джан!" Цей не чує, бо довкола гуркіт битви: свищуть кулі, рвуться гранати. Сенді кричить ще раз. Джан не чує. Нарешті Джан побачив, що Сенді до нього щось кричить.

„Чого хочеш Сенді?"

„Я дістав щикавку! Скажи щось страшне!"

Адже Лойд Джордж як британський премієр, жив підчас війни в дуже цікаві часи. А пре́цінь вечором, перед спанням, любив читати якусь повість про цікаві пригоди.

БИЗНЕС, ЯК ЗВИЧАЙНО, ТА НЕ ВСІМ.

Коли „Обзервер" каже, що театральний бизнес у Лондоні далі такий, який він був досі, то він певно цього не може сказати про всі інші бизнеси. Самий уже вигляд цього часопису показує, що бизнес для газет зовсім не такий, як був до війни. „Обзервер" виходить у значно меншому обємі.

ВОНИ ДАЛІ СВОЄ.

Як каже лондонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", комуністичні бесідники ввихаються серед лондонців з пропагандою, що теперішня війна це війна імперіялістів, з якою простий нарід не має нічого спільного, хіба те, що його вважають за вівці, що їх стрижуть.

Каже кореспондент, що комуністична пропаганда не має впливу, бо англійський уряд подбав за те, щоби поправити всякі причини невдоволення.

Та комуністи все таки кажуть правду, хоча вони цеї правди сказати не хочуть: якби так англійці послухали комуністів і не воювали, то за якийсь час Англія справді стала би частиною одної імперії й англійців справді постригли би так, що навіть не було би на чому й вовні рости.

ВАРТІСНИЙ ДАРУНОК.

Розписалися газети про дарунок, що його зробив один нюйорський лікар Нюйорській Публичній Бібліотеці. Дарував він їй збірку книжок, закуплену від спадщини по В. Т. Г. Гаві, президента Американської Книжкової Спілки. Гав збирав цю збірку сорок років і склав її коштом двох мільонів долярів.

Подія насуває питання: скільки варта збірка книжок, на зложення котрої збираючий видав два мільони долярів?

Вартість залежить від того, як це збірка, себто з яких книжок вона складається. Коли вона відноситься до одної ділянки, а головно, коли вона має майже повну збірку книжок про цю ділянку, то така збірка варта багато, може навіть більше, ніж збираючий видав на її зібрання. Зате, як збірка зроблена без пляну, як вона має книжки про найріжніші справи, а ніякої ділянки не вичерпує, вона варта багато менше, ніж її зложення коштувало.

НАЦІЯ ПОКРИВДЖЕНА В АМЕРИЦІ.

До нюйорської газети „Сон" пише одна пані лист, повний обурення на курс про оцінення музики, котрий влаштовує група, що називалася „нюйорським комітетом для оцінювання музики". Авторка листа обурюється на цю групу, бо в ці часи, коли кожний нарід старається виявити все, що він зо себе видав, цей комітет подає в своїй програмі самі чужі композиції, а ні одної американської.

УКРАЇНА, ПОЛЬЩА І МИРОВІ ДОГОВОРИ

(Доклад, виголошений на Конґресі Американських Українців, у Вашингтоні, дня 24. травня 1940).

(2)

У тому трагічному моменті засяв ще промінь ратунку. Було це рішення Найвищої Ради з 8. грудня 1919 р. про східні границі Польщі. Це є та сама т. зв. „Керзонова лінія", про яку і тепер згадують в американських і англійських газетах, коли обговорюють теперішню границю між Совєтами і Німеччиною. Це є майже та сама границя, яку пропонувала Найвища Рада, і яка, хоч несправедлива для українців і білорусів, то проте таки рятувала тоді західньо-українську державність. Та Польща, як знаємо, відмовилась це рішення приняти. А катастрофу, в якій тоді знайшовся український нарід, польський уряд і маршал Пілсудскі використали вповні на те, щоб загарбати ще більше українських земель. На такому підложжі повстав договір Польщі з 22. квітня 1920 р. з Отаманом Симоном Петлюрою і урядом У.Н.Р., в якому Польща формально визнала цей уряд України і обіцяла йому поміч у боротьбі з большевиками. За те вона мусила на уряді У.Н.Р. помінення у договорі мовчанкою справи західньоукраїнських земель, що їх Польща забрала. Відомо, що й ця жертва уряду У. Н. Р. не помогла. Бо хоч Польща виграла війну з большевиками, і то при помочі українського війська, то проте таки погодилась з Совєтами коштом України, заключивши з ними в Ризі, в березні 1921 р., мировий договір, наслідком якого дістала ще більше українських земель. А потім зліквідувала до решти українську армію і перевела її до таборів інтернованих. Навіть уряд У.Н.Р., враз з Головним Отаманом С. Петлюрою, був згодом змушений Польщу покинути і перенестись до Франції.

Дехто з поляків пробує представляти ті останні події дещо інакше й ще тепер твердити, що Пілсудскі хотів дійсно допомогти С. Петлюрі й Україні. Цат-Мацкевіч, пишучи про Пілсудского у виленському „Слові" (в 1937 р.) написав між іншим таке: „Маршал просто хотів Києва не для Петлюри, а для себе; російської Руси не для України, а для Польщі. Не даром його найближчий приятель сказав, що один титул хотів би мати —титул київського воєводи". Ніщо інше, а тільки „Польска од можа до можа" снилася тому „соціялістові".

Ось так пише поляк Цат про маршала Пілсудского і його відношення до України. І так воно дійсно було.

Ось таким способом опинились в Польщі старі українські землі: Східня Галичина, Волинь, Холмщина, Підляшша і Полісся. Це територія, що має 132,200 км², на якій живе понад 7 мільонів самого тільки українського населення. Сталося це в часі, коли Рада Ліги Націй заявляла на сесії в Парижі (дня 23. лютого 1921), що „Галичина лежить поза межами Польщі". Було це тоді, коли лорд Роберт Сесиль інтерпелював в англійському парляменті (дня 6. липня 1921) у справі Східньої Галичини, а премієр Лайод Джордж заявив, що так є, що ще досі не пороблено заходів, щоб населенню Галичини була дана свобода виявити свою волю, що було йому заґарантоване аліянтським рішенням з 25. червня 1919 р. Також канадійське представництво у Лізі Націй нагадувало Лізі ту справу, дня 27. вересня 1921 р. А коли це не помагало, тоді зачато засипувати уряди великих держав і Лігу Націй протестами зо західньо-українських земель і з Канади та Злучених Держав. Дня 14. березня 1923 р. французький премієр Р. Пуанкаре, відповідаючи митрополитові А. Шептицькому, подав у листі пояснення, що суверенність над Галичиною дістає Польща, бо, мовляв, „ми їй це обіцяли, але це не значить, що поляки будуть над вами панувати, ви дістанете всі права". День пізніше, 15. березня 1923 р., конференція амбасадорів Великої Британії, Франції, Італії й Японії рішила „признати як границі Польщі з Росією — лінію, означену і застосовлену за згодою обидвох держав і за їхню відповідальність дня 23. листопада 1922 р." При тому Рада Амбасадорів визнала, що Польща признала, що етнографічні варунки Східньої Галичини конечно вимагають автономного устрою. Делеґація Української Національної Ради, що прибула тоді до Парижа, не була вислухана. Вона й заложила протест проти згаданого рішення таки того самого дня, коли воно запало. А в два дні пізніше, дня 17. березня 1923 р., відбулась у Львові, на майдані св. Юра, велика українська народня маніфестація, підчас якої найстарший віком політичний провідник Юліян Романчук перевів прилюдну присягу такого змісту, що український нарід, не зважаючи на те все, що сталося, ніколи не зречеться своїх прав і свого найвищого ідеалу.

Для повного вияснення рішення Ради Амбасадорів додано, що в ньому згадується, що Польща признала вже, що Східня Галичина мусить дістати повну автономію. Це „признання" відноситься до польського закону з 26. вересня 1922 р. про місцеву автономію для трьох воєвідств, станиславівського, тернопільського й львівського, та про заложення українського університету з двох літ, себто до 26. вересня 1924 р. Очевидно, що Східня Галичина ніколи не дістала ні „повної автономії", ні навіть українського університету. Соймова ухвала з 26. вересня 1922 р. мала на цілі тільки впровадження в блуд Найвищої Ради, щоб дістати в неї рішення в користь Польщі. Це признав виразно в 1934 році польський премієр Ст. Грабскі, коли нарікав на Англію, що вона завжди була на перешкоді тому, щоб Польща могла вповні використовувати свої побіди. Грабскі пише таке: „Вона (себто Англія) в 1922 р. на нашому (себто польському) уряді вимусила внесення до сойму закону в справі введення до 2 літ широкого територіяльного самоврядування у воєвідствах Східньої Галичини".

Ще згадаємо, що коли в вересні 1926 р. польський міністер освіти Суйковскі заповів, що порушить справу українського університету, а польський міністер внутрішніх справ Млодзяновскі покликав комісію для складення програми політики супроти українців, то польський сойм дня 24. вересня 1926 р. ухвалив обидвом міністрам вотум недовіря і відтоді вже ніхто з їх наслідників не відважився порушувати ті справи.

Навіть коли найбільша українська політична партія, Українське Національно-Демократичне Обєднання (УНДО), заняло супроти Польщі наскрізь льояльне становище й пішло з польським урядом на угоду, то й тоді неможливо було зрушити з місця не то справи автономії, але навіть справи українського університету. Пробувала це зробити Українська Парляментарна Репрезентація в часі, коли вже заносилося на війну і можна було припускати, що Польща піде на уступки супроти українців. Ось тоді У.П.Р. внесла в варшавському соймі проєкт, щоб створити з українських земель у Польщі автономну, публично-правну одиницю під назвою „Галицько-Волинський Край". Та цього внесення навіть не дано під голосування, а цензура конфіскувала в пресі кожний натяк на те, що такий проєкт був внесений. Польська влада не допускала, щоб про автономію говорити на вічах, як це видно з соймової інтерпеляції українського посла З. Пеленського, яка звучить: „Адміністраційна влада першого й другого ступня подає до відома, що на ніяких зборах не вільно говорити про територіяльну автономію під загрозою судово відповідальности". Посол Пеленський хотів дістати на це вияснення від уряду, але його не дістав.

Тодішнє становище польського уряду до українських послів, що заявилися за оборону Польщі, виглядало так, як це описав нюйорський польський часопис „Нови Свят" (з 15. грудня 1939). Ця газета розбираючи причини польської катастрофи, написала між іншим таке: „...як на передодні війни українці заявили в соймі, що готові з поляками до співпраці, то підніималось обидливі оклики: „Не ходи Грицю — дамо собі раду бéз вас", а коли подібну готовість до співпраці зголосив посол від жидів, то його висмівано з погордою такими вигуками: „ай вай, сі ґіт".

Протиукраїнська акція набрала тоді в Польщі величезних розмірів ще тому, що в сусідстві існувала автономна Карпатська Україна, якою дуже радів український нарід у Польщі. Знову польський уряд розвивав широку і вперту дипльоматичну діяльність, щоб Карпатську Україну прилучити до Мадярщини, а коли 15. березня 1938 р. Карпатська Україна проголосила в Хусті свою незалежність, то Польща допомагала усіми силами мадярському наїздові й загарбанню.

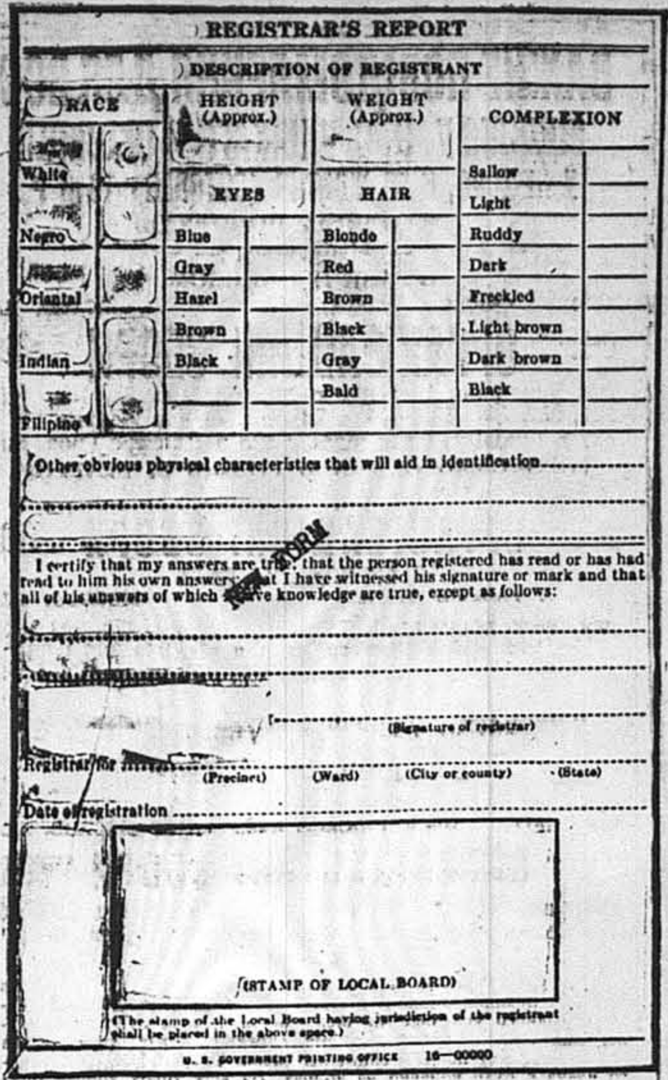
В таких обставинах прийшов вересень 1939 року. У червні 1919 року Польща дістала армію ген. Галера і дозвіл „очистити Галичину від большевиків". Та тоді на тій землі не було ніяких большевиків, а була тільки справжня демократична українська влада і українська армія, що боролась на два фронти: з большевиками і поляками. Двадцять років пізніше прийшли на ту землю, що її забрала Польща, справжні большевики, а з ними прийшла і совєтська диктатура. І там, де могла бути границя між вільною Польщею і вільною Україною, як це пропонував лорд Керзон, а Польща не згодилась, є тепер границя між Німеччиною і Союзом Совєтських Соціялістичних Республик...

Спитаймо тепер: чи було розумно Польщі розбивати українську державу і демократичну владу на західньо-українських землях? І чи розумно знову, ще й тепер думати подібними категоріями?

(Дальше буде).

НАСЛІДКИ РЕЙДУ. — Перепущена англійським цензором світлина, переслана радіом до Америки, представляє відому в Лондоні бібліотеку адвокатської палати, розбиту німецькими летунами.

REGISTRAR'S REPORT

DESCRIPTION OF REGISTRANT

RACE		HEIGHT (Approx.)		WEIGHT (Approx.)		COMPLEXION	
White		EYES		HAIR		Sallow	
						Light	
Negro		Blue		Blonde		Ruddy	
		Gray		Red		Dark	
Oriental		Hazel		Brown		Freckled	
		Brown		Black		Light brown	
Indian		Black		Gray		Dark brown	
				Bald		Black	
Filipino							

Other obvious physical characteristics that will aid in identification

I certify that my answers are true; that the person registered has read or has had read to him his own answers; that I have witnessed his signature or mark and that all of his answers of which I have knowledge are true, except as follows:

(Signature of registrar)

Registrar for (Precinct) (Ward) (City or county) (State)

Date of registration

(STAMP OF LOCAL BOARD)

(The stamp of the Local Board having jurisdiction of the registrant shall be placed in the above space.)

U. S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE 16—00000

NEW FORM

ВІДВОРОТНА СТОРОНА ТОГО САМОГО КВЕСТІОНАРА

ШІКАГОВСЬКА ХРОНІКА

Подає **Степан Куропась.**

Шікаґовські університети, в яких навчання розпочинається з кінцем вересня, приняли цього року 40,000 студентів. Цього року всі університети і колеґії впровадили в свою програму навчання новий предмет, а саме: національна оборона. Предмет цей має кілька підвідділів як: летунство, балістика, стріляння до ціли, топографія, виріб приладів і форм (тул енд дай).

Найважніший з університетів Нортвестерн приняв 6,500 звичайних а 9,000 вечірних студентів. Відділ цивільного летунства при Департаменті Торговлі признав 75,000 долярів на стипендії для 100 учеників по 350 дол. і 40 учеників по 1,000 долярів, які присвятяться аеронавтичному званню. Університет приняв 280 учеників, що вправляються у военній маринарці в шікаґовській пристані 6-го корпусу.

Другий з черги т. зв. Університет Шікаґа приняв 7,000 студентів. Він має окремий курс навчання летунів і для цеї цілі наняв летунську пристань в Ленсінґ, Ілл. Веде рівнож окремі курси атилерії, балістики і має окремі гурти стрільців (райфлмен), що стріляють до цілі на Стеґ Філд.

Ді Пол університет числить 6,000 учеників, з цього 3,500 вечірних. Университет цей веде цього року інструкторський курс летунства в аеронавтичній школі в Лакпорт і Вест Шікаґо.

Університет Лойола має вже 6,000 учеників і сподіється більше. Цього року університет цей має 10 департаментів. Введено новий відділ заграничної політики.

Іллінойс Інститут Технольоґії, це нова назва високої технічної школи, що повстала зі злуки Технольоґічного Інституту Армора і Інституту Луїса. Цього року на ріжного рода відділи інжинерії вписалося 4,300 студентів, а на відділи фільософії 3,000 студентів.

З менших колеґій треба згадати ще Норт Парк Каледж і Лейк форест Каледж, що числять по пару тисяч студентів.

Шікаґовські німці замандрували сюди зараз по німецькій революції з 1848 року, втікаючи перед гнетом і переслідуваннями. З перших німецьких лідерів є знані імена таких німецьких демократів як Шнайдер, Брентано і Гекер, що мусіли покидати Німеччину по невдалій революції. Німецькі кольоністи так полюбили німецьку революцію 1848-го року, що першу свою кольонію в боці Шікаґо Гайте назвали „Блюм" в память розтріляного німецького ліберала Блюма. Рівнож 24-ий ілинойський полк піхоти, що містився тоді в кемпі Блюма на Катедж Ґров вулиці, мав імя другого німецького революціонера і називався „Гекер Еґерс", себто еґри (ловці) Гекера. Гекер відбув службу в тому полку і добився ранґи полковника. Ці всі перші німецькі емігранти походили з Німеччини з околиць, а радше з князівства, Вісбаден. Перший німецький часопис в Шікаґо називався Штатсцайтунґ. Історія міста Шікаґо, яку написав Андреас, твердить, що часопис цей причинився у великій мірі до вибору Линколна президентом не лише в Шікаґо але в цілому північному заході Америки.

Чистка шікаґовських щурів переводиться у нас заходом комішінера публичних робіт. У чистці беруть участь 2,000 робітників, які вже розпочали працю у вардах числа 22, 26 і 37. Федеральний уряд приділив потрібну кількість отруї „ред сквіл", що є найкращим середником в боротьбі з язвою щурів. Обчисляють, що Шікаґо числить стільки щурів що й людей, а прохарчовання одного щура коштує місто від 1.80 до 2.20 дол. річно, що на 4 міліони голов виносить около 8 міліонів долярів річно.

Крім матеріяльної шкоди, спричинюють щурі ще невидимі шкоди, бо є розсадниками вошей, тифу, хробаків, мух і т. п.

Міський уряд мусів зачати енергійну боротьбу зі щурами, бо дійшло до того, що вони невдоволялися вже відпадками харчів по „елях", а були випадки, що замашеровували і до холоділень великих ресторанів, а навіть до „айсбаксів" бідняків.

Звйонзек Народови Польскі, виставив тисячі своїх домів на продаж. Доми такі є означені окремою синьо-білою металевою плитою з написом „на продаж". Крім цього оголошується продаж домів в часописах і наводиться імена реальностевих бюр, через які можна ці доми купити. Всі ці доми є тепер власністю Звйонзку, бо люди, члени його, що були власниками домів, не були в силі чи не хотіли сплачувати морґеджів. У вардах, замешкалих поляками (а є їх в Шікаґо ½ міліона), нема вулиці, де не булоб видно таких таблиць. Нераз половина домів в улиці, один коло другого, є заосмотрені того рода таблицями.

Люди не здавали собі з цього справи, що запомогова орґанізація може бути власником так великого числа домів. Щойно тепер по таблицях пізнати, що згадана орґанізація інвестувала грубі міліони у морґеджах реальностей. Деякі доми добрі, всі однак занедбані, немальовані знадвору, а деякі з них знаходяться в стані розвалу.

Діточий Параліж, знаний в Америці яко „інфантайл паралізис", навістив цього року і наше місто. Недуга ця, на яку досі нема ліку, а яка в дуже скорому часі забирає свою жертву на другий світ, або в кращому випадку лишає її калікою, нападає не лише на дітей, але, хоч менше, також і на дорослих.

І між українцями знайшла вона собі цього місяця свою жертву, бо забрала на другий світ молоду 21-літню панну Стефанію Чуба.

Спортовці У. Н. Союзу закінчили вже сезон мягкого мяча. З шікаґовських дружин відділів 22, 301, 393 і 398, ця остання вибилася на перше місце і в День У. Н. Союзу, що у нас відбувся з кінцем липня, і в дальших змаганнях. В останній грі побідила дружину 301-го відділу і здобула чемпіонет шікаґовського району та право зміритися з дружиною 94-го відділу з Гемтремк, Міш., що стала чемпіоном дітройтського району. Спортовий директор У. Н. Союзу, п. Осип Войцеховський, думає вже про „кругельські ліґи" (бовлінґ) і бескет бол. Хоч ще горячо і досить часу але „Джов" каже, що він мусить все мати, заздалегідь „лайнд ап".

(Дальше буде).

КАНАДІЙСЬКА ВОЄННА СИЛА.

Канадійська военна сила числить тепер 155,000 вояків. З того 46,500 перевезено вже до Англії. Канадійська военна фльота має тепер 10,000 матрозів і офіцирів та 113 всякого роду военних кораблів, до яких прибуде тепер 50 американських контрторпедовців, старого типу, відступлених Злученими Державами В. Британії за военні летунські і фльотові бази в 8 місцевобудуть відставлені до канадійських портів. У повітряній силі Канади було лиш 4,000 у хвилі виповідження війни. Тепер є їх 25,000, як заявив міністер краєвої оборони Рельстон.

ПРОТИ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

ШАНГАЙ. — Ванґ Чінґ-вей, наставлений японцями китайський премієр в Нанкінґ, виступив з гострим нападом, зверненим проти Злучених Держав. Іде тут про те, що пішли поголоски, що Злучені Держави готові дістати під свою опіку британську морську базу в Сінґапур. Ванґ каже, що Злучені Держави, це той „приятель", що „пхає ніж в плечі приятеля", бо вдаючи приятеля Великої Британії, загарбує від неї, що тільки може.

У КАНАДІ Є 988,625 САМІТНИХ МУЖЧИН У ВІЙСЬКОВІМ ВІЦІ.

Згідно зо словами міністра военної обслуги Ґардінера, в Канаді, як виказала недавня реґістрація, є 988,625 самітних мужчин між 19 і 45 роком життя. Щодо самітних мужчин, що числять 21 літ, то таких є в Канаді 77,938. 40,000 з тих буде покликаних до лікарських оглядин з кінцем вересня, щоб вибрати з них 29,750, які 9. жовтня розпічнуть 30-дневний примусовий мілітарний вишкіл.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 7. вересня 1940 р. по короткій недузі помер у „Канал Зон Госпитал" у Карозаль, Панама, член Бр. св. О. Николая, відд. 369 У. Н. Союзу,

ТЕОДОР ПЩИК.

Покійний родився 22. лютого 1922. лютого 1922. р. в місті Палмертон, Па. Прожив всего 18 років і 6 місяців.

Покійний Теодор Пщик недавно вступив до американської армії. Належав до Молодечого Союзу з малої дитини; сего року переписався до старших членів. Оставив в смутку родичів, батька і матір, сестру і брата, що всі належать до У. Н. Союзу.

Похорон відбудеться сего тижня, бо тіло Покійного ще в дорозі із Панами.

Спи Молодий Друже, на вільній землі Вашінґтона!

Вічная память!

Михайло Куба, секр.

Дня 22. вересня 1940, помер по довшій недузі в Патставні, Па., член Бр. Св. Петра й Павла, відд. 383. У. У. С.

АНТІН ЮШЧАК.

Походив зо села Вікно, повіт Скалат, Галичина. До Союза вступив 1922. року.

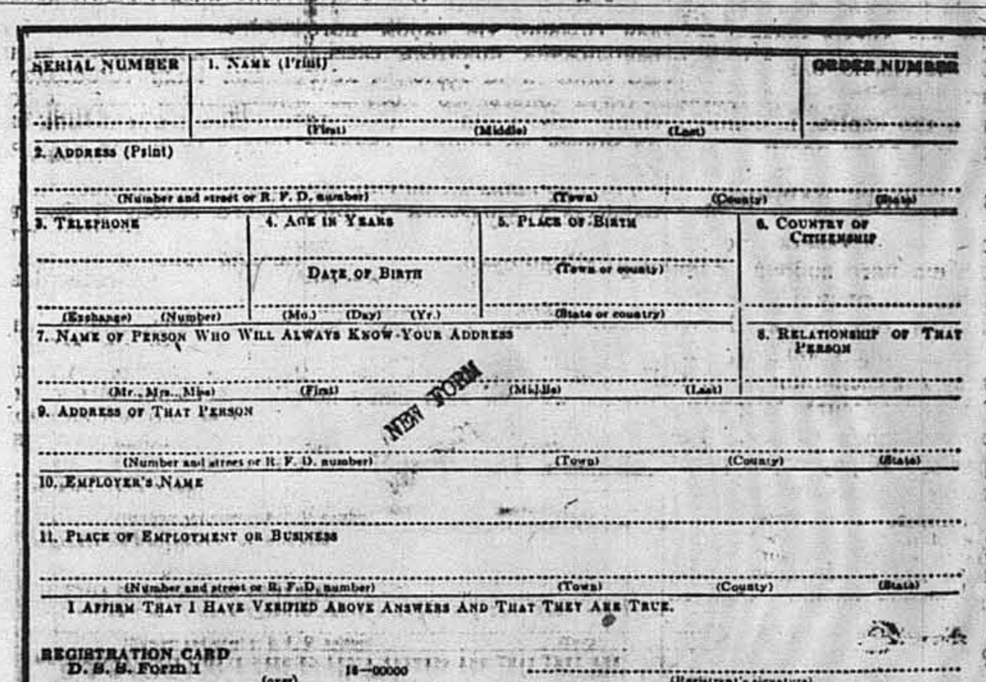
Похорон відбудеться в середу, 25. вересня рано з Української Католицької церкви в Потставні. Братство рішило взяти греміяльну участь у похороні. Покійний лишив в смутку жену Сузану і діти.

Нехай земля Вашингтона буде Йому пером!

Комітет.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. ім. Івана Франка, відд. 146 повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю дня 13 жовтня в годині 1-ій пополудни від ч. 13530 Charest St. Справи важні тому просимо членів о присутність вашу рівнож просимо приведіть своїх знайомих на наші збори де їх запишемо в члени до Укр. Нар. Союзу. — П. Андрушків, секр.

SERIAL NUMBER | 1. NAME (Print) (First) (Middle) (Last) | ORDER NUMBER

2. ADDRESS (Print) (Number and street or R. F. D. number) (Town) (County) (State)

3. TELEPHONE (Exchange) (Number) | 4. AGE IN YEARS DATE OF BIRTH (Mo.) (Day) (Yr.) | 5. PLACE OF BIRTH (Town or county) (State or country) | 6. COUNTRY OF CITIZENSHIP

7. NAME OF PERSON WHO WILL ALWAYS KNOW YOUR ADDRESS (Mr., Mrs., Miss) (First) (Middle) (Last) | 8. RELATIONSHIP OF THAT PERSON

9. ADDRESS OF THAT PERSON (Number and street or R. F. D. number) (Town) (County) (State)

10. EMPLOYER'S NAME

11. PLACE OF EMPLOYMENT OR BUSINESS (Number and street or R. F. D. number) (Town) (County) (State)

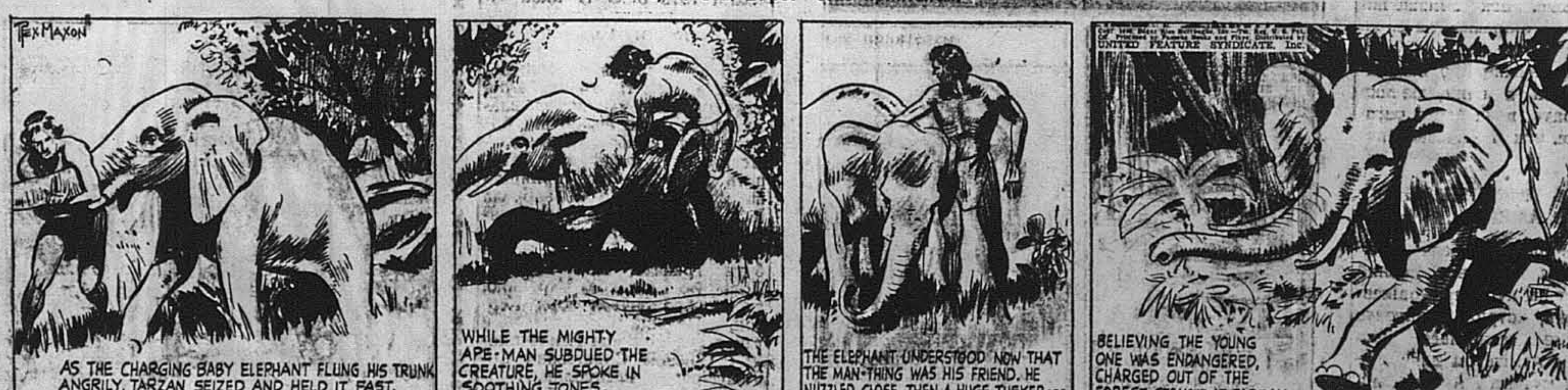
I AFFIRM THAT I HAVE VERIFIED ABOVE ANSWERS AND THAT THEY ARE TRUE.

REGISTRATION CARD D. S. S. Form 1 (over) 16—00000 (Registrant's signature)

NEW FORM

ЩО ВУЙКО СЕМ ХОЧЕ ЗНАТИ ПРО СВОЇХ МАЙБУТНІХ ЖОВНІРІВ. — Це передня сторона блянкету, що її буде мати виповнити кожний молодий мужчина в віці 21 до 35 літ дня 16. жовтня цього року. За невиповнення блянкету загрожена кара вязниці до 5 літ та гривна до 10,000 долярів.

ТАРЗАН, ч. 112. Ворог стає приятелем.

Коли нападаюче немовля-слон витягнуло злісно свою трубу, Тарзан вхопив її й сильно притримав.

Коли могутній малпо-чоловік приборкав слона, він промовив до нього лагідними словами.

Слон аж тепер зрозумів, що людина була його приятелем. Він обнюхав його добре, алеж саме тоді велитень-слон...

наскочив з лісу просто на Тарзана, думаючи, що він хоче заподіяти якусь злобу немовляті.